

Høringsinnspill fra SkoleProffene i Forandringsfabrikken til "Inkluderende felleskap for barn og unge"

Forandringsfabrikken er et kunnskapssenter, som innhenter erfaringer og råd fra barn rundt i Norge om hvordan skole og hjelpesystemene oppleves. Erfaringer om møtene med systemene og barnas råd til forandringer oppsummeres som "kunnskap" fra barn – og presenteres helt uten tolkninger og analyser fra voksne. Grunnideen er at for å lage nyttige tjenester, må vi lytte til dem som bruker tjenesten hver dag. Forandringsfabrikken er organisert som en ideell stiftelse.

Forandringsfabrikken gjennomfører undersøkelser med barn og unge som informanter. Forandringsfabrikken har møtt 5000 barn i skolen, 1200 barn i barnevernet, 500 i psykisk helsevern og 300 som har opplevd vold eller overgrep.

SkoleProffene

Barn og unge som ønsker kan være med videre som «proffer» etter å ha deltatt i undersøkelser. De inviteres da til proffaktivitet eller profftreff, til å bidra i fagutviklingsarbeid, til formidling av råd og inspirasjon til fagfolk og studenter eller til å bidra i politiske møter, der proffene presenterer kunnskap fra barn og inviterer til dialog.

SkoleProffene har førstehåndskunnskap om hvordan det er å være elev i norsk skole i dag. Noen har gode erfaringer, andre har ikke så gode erfaringer, men alle ønsker å bidra med konkrete råd til forandringer, for at skolen skal kunne bli bedre for elevene som kommer etter.

Kunnskapsgrunnet

Det er bred enighet i Norge om at tjenester for barn skal utvikles bygd på tre typer kunnskap - forskning, praksiskunnskap og kunnskap fra dem tjenestene er for. Noen kaller dette "elevmedvirkning". SkoleProffene ber om at dette i stedet kalles "kunnskap fra barn". Dette er oppsummerte erfaringer og råd som skolen og hjelpetjenester bør lytte til, for at systemene skal oppleves trygge og nyttige for barn.

SkoleProffenes viktigste innspill til kunnskapsgrunnet er overordnet: *Barn og unge som mottar spesialundervisning har viktige erfaringer og råd, om hvordan denne hjelpen oppleves.*

Vi ser at utvalget har gjort et stort arbeid med å innhente forskning og erfaringskunnskap, men vi tenker den siste kunnskapen mangler. Utvalget burde i tillegg til dette absolutt hentet inn oppsummert kunnskap fra de barn og unge som kjenner systemet på kroppen hver dag.

Analyse

Forandringsfabrikken har gjennomført 5 dybdeundersøkelser med elever i norsk skole. Vi har reist fra skole til skole og hatt ambisjon om at alle elevene i hvert klasserom skal bidra med sin kunnskap om hva som er en god skole – og hva som må forandres.

Forandringsfabrikkens kommentarer til dette høringsinnspillet bygger på funnene fra disse undersøkelsene.

7.1 Funn og konklusjoner

Et ekskluderende system

Det stemmer med kunnskapen fra barn at spesialundervisning ofte oppleves ekskluderende. Det er vanskelig å bli tatt ut av felleskapet. En av de spurte elevene sier det på det måten:

“ Ingen synes det er gøy å trenge ekstrahjelp når de andre klarer seg uten. Det å trenge hjelp kan gjøre vondt, vi vil jo egentlig bare være som de andre.”
(Sitat fra [Når skolen ikke passer](#), Forandringsfabrikken, 2016).

Mange opplever å bli tatt ut av klassen og at ting blir veldig unormalt. Råd fra elever over hele Norge er at spesialundervisning må gjøres så normalt som mulig, og at alle må få være en del av felleskapet.

Manglende kompetanse

Utvalget peker på at mange møter ansatte uten pedagogisk kompetanse. Kunnskapen fra barn viser at voksne og barn har helt forskjellige innfallsvinkler til hva som er god kompetanse.

Et barn vet ikke hva din formelle kompetanse er, men de kjenner om du er trygg, om du bryr deg, om du vil dem vil. De legger merke til kroppsspråket, om man har snille øyne, og gir av seg selv. Barn er opptatt av hvem som er “gode voksne”. Dette er funn som går igjen uavhengig om man spør en elev, et barn i barnevernet eller et barn i BUP.

Barn ber om at voksenkompetansen må være evnen til å skape en grunnleggende trygghet. Det er helt avgjørende for læringen. Det kan utgjøre forskjellen på om de tør å snakke høyt i klassen eller ikke, spørre hvis de lurer på noe, eller si fra hvis noe i livet er så vanskelig at man ikke klarer å konsentrere seg.

I resultatmagasinet [Morgendagens skole](#) (2016), der 3000 elever har bidratt med kunnskap, sies det slik:

“ Skolen er for alle barn og unge, vi har ikke noe valg. Vi må være der veldig mange dager hvert år. Det som skjer der, er viktig for hvordan oppveksten kjennes. Voksne må forstå at utrygghet der kan sette spor i oss for alltid”.

FORANDRINGSFABRIKKEN

“ Voksne må forstå bedre hvor mye trygghet betyr for å lære. Det er utrygt når folk ler eller himler med øynene når du gjør feil. Dette må alle voksne forstå og ta helt alvorlig. Hver rektor og hver lærer må få personlig ansvar for trygghet”.

Vi har ikke et klart hovedsvar fra barn om assistentbruk er en god ting eller ikke. Mange assistenter er gode, varme voksne og viktige for miljøet.

Barn har derimot klare råd til *hvordan* assistentbruken foregår:

- Informer oss om hvorfor vi har en assistent, og la oss få vite hva det er.
- Informer oss på en trygg måte, slik at vi kan si noe om hvem vi er og hva vi trenger.
- Lærere og assistenter må snakke ordentlig sammen, ofte vet assistenten mer enn læreren. De må ikke bare snakke *om* oss, men *med* oss.

Råd fra barn er også ha flere voksne i klasserommet, og at assistenten kan hjelpe alle i klassen.

Det ventes for lenge

Utvalget peker på at det tar for lang tid å få hjelp. Det stemmer at mange ikke får hjelp raskt. Men, kunnskapen til barn sier veldig tydelig at det må være *riktig* hjelp. Hvis ikke, har det uansett ikke noen nytte.

Mange proffer forteller oss at de har fått hjelp til å regulere “atferd” mens problemet har vært at de lever i vold eller annen omsorgssvikt. Andre forteller at de kanskje har fått hjelp til lesing, men problemet har vært at de ikke tør å snakke høyt i klassen fordi de ikke er trygge på læreren eller medelevene.

Noen elever kan ha store konsentrasjonsproblemer på grunn av sorg, skilsmisser, dødsfall, flytting eller andre ting.

Voksne kan ikke være *helt* sikre på hva som er nyttig hjelp, uten å snakke ærlig med barnet om hva barnet selv trenger hjelp til. Det gjelder uansett om voksne tenker at barnets behov er fysisk eller “psykisk”. Voksne må ha barnet som skal motta hjelpen som sin nærmeste samarbeidspartner. De må komme til bunns i årsakene. Hvis ikke, kan hjelpen bli feil, uansett om den kommer tidlig eller sent.

Både utvalget og barns kunnskap peker på viktigheten av fellesskap. Mange barn tenker ikke at de trenger mer hjelp “utenfra”, men at de heller trenger hjelp inn i fellesskapet. Skolene kan og bør jobbe med å skape et fellesskap der det er plass til alle elevene, hver eneste dag og gjennom hele året. I følge barns kunnskap vil “behovet” for spesialhjelp ofte falle bort. Det vil spare mange ressurser.

Dette svaret gjelder også til punktet om at “Kun 4 av 10 barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging for hjelp”. Hvis hjelpen i større grad vris mot å hjelpe barn inn i fellesskapet, og skape trygghet til at de kan snakke ærlig om hva de trenger hjelp til, kan det hende at mange “behov” faller bort.

FORANDRINGSFABRIKKEN

I "Morgendagens skole" sier barna det slik:

"Hver skole må jobbe systematisk og hardt for trygghet. Elever og voksne bestemmer sammen hvordan det gjøres. Om elever opplever utrygghet, går det "en alarm". Skolen tar da raskt ansvar for å forandre og forbedre."

Lave forventinger og lite tilfredsstillende læring og utvikling

Kunnskapen til barn samsvarer med analysen.

Forandringsfabrikkens undersøkelser viser at det å bli pekt ut, for eksempel på grunn av en diagnose, både gjør noe med hvordan andre ser på barnet og hvordan barnet ser på seg selv. Mange elever har fortalt at diagnosen blir en rolle. Det gjør også noe med forventningene til en selv. Når de har fått diagnosen, slutter voksne å spørre hva som ligger bak at de strever på skolen.

Barns kunnskap sier tydelig at å trives er helt grunnleggende for læring. Det å være endel av et fellesskap har mye å si for barnas trivsel. Hvis ikke dette er bra, blir heller ikke læringen og utviklingen så bra, forteller barn.

Det brukes mye tid på sakkyndigarbeid

Her gjelder de samme poengene som i avsnittet "Det ventes for lenge": Barn tenker at de voksne på skolen kan gjøre mye for å hjelpe dem uten spesialister, og at barnet må få fortelle om sin virkelighet for at hjelpen skal bli nyttig.

Selve ideen om at noen som ikke kjenner deg og ikke har snakket med deg ordentlig skal finne ut hva slags hjelp du trenger, er IKKE nyttig, i følge kunnskapen til barn.

Svaret går igjen på tvers av Forandringsfabrikkens undersøkelser innen barnevern og rettsikkerhetssystemet. Hvordan kan de vite hva vi strever med, hvis de ikke snakker med oss?

For å kunne gi god hjelp må de voksne samarbeide med barnet. De må være sikre på hva som er det egentlige problemet, og hva barnet tenker er god hjelp. Eleven må få beskrive sin virkelighet i et trygt rom, til voksne man kan snakke ærlig med og som man har tillit til.

Barn sier gjennomgående at det føles som om oppmerksomheten rettes mot hva som er "galt" med dem. Diagnoser og beskrivelser av hvordan man oppfører seg kan føre til stigmatisering på skolen. Det kan påvirke hvordan eleven ser på seg selv, og hvordan andre ser på deg. Det er veldig lite hjelpsomt.

Barns kunnskap sier at det ikke er så klokt at voksne må lage beskrivelser av barn som er vonde eller gjør dem veldig annerledes, for at de skal få hjelp.

Det eksisterer ikke klare kvalitetskrav til praksis og oppfølging av læring og utvikling

Her gjelder flere av de samme poengene som under avsnittet om "kompetanse". Kunnskapen til barn utfordrer hva som er god kvalitet og god kompetanse, fordi de har en helt annen innfallsvinkel enn voksne.

FORANDRINGSFABRIKKEN

Barn er opptatt av å bli samarbeidet* med og at voksne skaper trygghet og fellesskap. Dette er kvalitet sett med barns øyne. Og at barn lærer på en måte som er morsom, variert og at de forstår hva de skal bruke lærdommen til, er også et hovedsvar fra barn rundt i Norge, som innspill til kvalitet.

** Voksne kaller det medvirkning, men barn forstår ikke hva medvirkning betyr, viser våre undersøkelser. Derfor kaller vi det i stedet for samarbeid.*

PP-tjenesten og Statped har for stor avstand til den daglige praksis i barnehage og skole

Se svarene i punktene om "sakkyndigordningen" og "det ventes for lenge": De voksne må snakke direkte med barnet for at hjelpen skal bli treffsikker og nyttig. I verste fall kan hjelpen, som var godt ment, gjøre det vanskeligere for barnet, viser erfaringene.

7.2-7.3 Individperspektivet og relasjonell og kontekstuell forståelse

Barns kunnskap er sammenfallende med utvalgets analyse. Et hovedsvar fra barn, som vi har beskrevet gjennomgående i flere av punktene over, er at det føles ut som om voksne prøver å lete etter hva som er galt med barnet. Da kan barnet fort "lukke" seg for voksne, og føle seg liten og utenfor.

Mange greier ikke å fortelle med ord. De har prøvd, men voksne har ikke forstått. De har på ulike måter gitt opp. Noen viser det med uro og aggresjon, andre blir stille.

Et gjennomgående råd fra barn i hele Norge er dette:

" Vi ber om at de voksne møter barn og unge med klokhet, selv om vi bråker, er frekke, gjør slemme ting eller plager andre. Også da trenger vi å bli møtt med varme og kjærlighet. Vi ber om at ingen tiltak tar utgangspunkt i oppførsel. Det blir oftest for kortvarige og overflatiske løsninger.

De voksne må bygge tillit, for å finne ut hvorfor vi gjør som vi gjør. Vi ber om at alt fokus på atferd tas ut av norsk skole. Ingen barn og unge vil gjøre slemme ting. Vi vil bli stoppet med varme og løsningsjakt. "
(Fra Når skolen ikke passer).

Å se "bak atferden" og finne årsakene er et hovedsvar fra barn, som går igjen på tvers undersøkelsene med informanter fra skole, BUP og barnevern.

Barns kunnskap sier at de voksne må være mer opptatt av å komme i dybden av hvorfor barnet sier eller gjør det hun gjør, i stedet for å beskrive hva som er feil med barnet. Det skaper avstand og vonde følelser, og det er ikke til hjelp for barn som strever.

Tiltak om et helhetlig system og områder for tiltak

Vi har ikke spurt barn om organiseringen direkte. Barns kunnskap om hva som er viktig kan oppsummeres slik:

- Et hovedsvar fra barn er at de vil være i fellesskapet, hvis det er trygt.
- De voksne må snakke med barnet om hva det trenger hjelp til, og ha barnet som nærmeste samarbeidspartner. Barnet må ha tillit til denne personen, slik at man kan beskrive virkeligheten sin på en trygg måte.
- At hjelp skal knyttes til å måtte peke på hva som er galt med barnet, er ikke nyttig og ikke i tråd med barns kunnskap.
- I følge barn kan voksne på skolene gjøre mye hver dag for å skape bedre læring for alle elevene. Lykkes skolen i å skape godt fellesskap, og i å finne løsninger sammen med barnet, vil mange elever ha bedre plass til læring og mindre behov for hjelp utenfra.

Hvis Norge skal forbedre systemet må endringer bygge på kunnskap fra barn. Skolene må samarbeide med de elevene som skal motta hjelpen, og det er særlig viktig at de må få beskrive hva de selv tenker er nyttig hjelp.